

ਪੀ ਐਸ ਬਾਜਵਾ

ਏ ਕੇ ਸੀਕਰੀ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਅਤੇ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ, ਜੇ.

ਅਰਵਿੰਦਰ ਗੋਇਲ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ- ਉੱਤਰਦਾਤਾ

LPANo 2012 ਦਾ 2059

ਮਾਰਚ 21, 2013

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950 - ਆਰਟ 12, 226, - ਰਾਜ - ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ - ਪਟੀਸ਼ਨ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਲਕਲੀਜ਼ ਐਂਡ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਿਟਡ (ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ) ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ~ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੰਪਨੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 'ਭੂਘੋ' ਅਤੇ 'ਵਿਆਪਕ' ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਤੀ, ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ / ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿਆਪਕ ਹੈ - ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਆਈਏਐਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੈ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 12 ਦੇ ਉਦੇਸ਼

ਲਈ, ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਵੀ ਕੰਪਨੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਸੋਸਾਇਟੀਜ਼ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਟਰੱਸਟ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 12 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਜ ਵਜੋਂ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੰਪਨੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 'ਫੁੰਘੇ' ਅਤੇ 'ਵਿਆਪਕ' ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(ਪਰਾ 11)

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੁਆਰਾ, ਕੁਝ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ PSIDC ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜੋ ਕੁਝ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਫੋਕਲ ਪੁਆਇੰਟ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਚਤ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਤੀ, ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ/ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਜਾਂ ਕਾਰਜਾਤਮਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਪਰਾ 22)

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਇੱਕ ਆਈਏਐਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁਕਮ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

(ਪਰਾ 24)

ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਹੋ ਗਈ।

ਅਮਰ ਵਿਵੇਕ, ਐਡਵੋਕੇਟ, LPANo ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ। 2012 ਦਾ 2059।

ਹਰਸ਼ ਅਗਰਵਾਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ, 2012 ਦੇ ਐਲਪੀਏ ਨੰਬਰ 2064 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਜੇ.ਐਸ.ਪੁਰੀ, ਐਡੀ. ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ, ਪੰਜਾਬ।

ਸੰਜੀਵ ਬਾਂਸਲ, ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 4 ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ ਭਾਵ ਪੰਜਾਬ ਅਲਕਲੀ ਐਸ ਐਡ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਲਿ.

ਇਸ਼ਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਐਲਪੀਏ ਨੰਬਰ 2064 ਆਫ 2012 ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 3 ਲਈ।

ਏ ਕੇ ਸੀਕਰੀ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ

(1) ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2059 ਆਫ 2012, 29.11.2012 ਦੇ 2012 ਦੇ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 6729 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ

ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਿਅਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਹੋਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਿੰਨੋਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਅਰਥਾਤ, ਪੰਜਾਬ ਅਲਕਲੀਜ਼ ਐਂਡ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਿਟਿਡ, (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਪੀਏਸੀਐਲ') ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ 'ਰਾਜ' ਜਾਂ ਕੋਈ 'ਅਥਾਰਟੀ' ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਸੰਭਾਲਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ, ਤਿੰਨੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਨੁਰਾਗ ਪੁਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਭਾਵ 2012 ਦੀ ਲੈਟਰਜ਼ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2058 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਹ ਦੋ ਪੱਤਰ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲਾਂ ਬਚੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਸਮਾਨ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

(2) 2012 ਦੇ ਲੈਟਰਜ਼ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2059 ਵਿੱਚ, ਸਬੰਧਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਅਰਵਿੰਦਰ ਗੋਇਲ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਮਿਤੀ 10.04.2012 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਚੱਲਦੇ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼-ਪੱਤਰ ਜਾਂ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ, ਨਿਯੁਕਤੀ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 2012 ਦੇ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2064 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਨਯਾਨੰਗਲ, ਐਲ.ਟੀ. ਵਿਭਾਗ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੂਨੀਅਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਤਰੱਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

(3) ਇਹਨਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਅਤੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ 14.12.2012 ਤੱਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਸਟੇਅ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(4) ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕੀ ਪੀਏਸੀਐਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ 'ਰਾਜ' ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਟੈਸਟ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ।

ਇਮਪਗਨਡ ਨਿਰਣਾ

(5) ਸਿੱਖਿਅਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਬਿਸਵਾਸ ਬਨਾਮ ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਕੈਮੀਕਲ ਬਾਇਓਲੋਜੀ (1) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਰਮੰਨਾ ਦਯਾ ਰਾਮ ਸ਼ੈਟੀ ਬਨਾਮ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਛੇ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਮੰਨੋ ਕਿ ਉਹ ਟੈਸਟ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ:-

(6) . ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਬਿਸਵਾਸ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਮੰਨਾ ਦਯਾਰਾਮ ਸ਼ੈੱਟੀ ਬਨਾਮ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨੋਟ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਅਥਾਰਟੀ, ਏਆਈਆਰ 1979 ਐਸਸੀ 1628, ਜੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

- (1)) ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸ਼ੇਅਰ ਪੂੰਜੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਨਿਗਮ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀ ਹੈ।
- (2) ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਇਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਚਰਿੱਤਰ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਦੇ ਕੁਝ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- (3) ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ.... ਕੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਜੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।
- (4) ਡੂੰਘੇ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਰਾਜ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਰਾਜ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਸਾਧਨ ਹੈ।
- (5) ਜੇਕਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮ ਜਨਤਕ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗਾ।

- (1) 2002(5) SCC 111
- (2) ਏਆਈਆਰ 1979 ਐਸਸੀ 1628

(6) ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਹੋਣ ਦੇ ਇਸ ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗਾ।"

28. ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਟੈਸਟਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੈਸਟਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁ. (1) ਤੋਂ (3), (5) ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।) ਅਤੇ (6), ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ੇਅਰ ਪੂੰਜੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਰਾਜ ਤੋਂ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਕੰਪਨੀ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਜਾਂ ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ; ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕੰਮ ਜਨਤਕ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

29. ਹੁਣ ਇਹ ਮਸਲਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਕੰਪਨੀ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, "ਭੁੰਘੇ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਰਾਜ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਕਿਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਰਾਜ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਸਾਧਨ ਹੈ"।

30. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ PSIDC ਕੋਲ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ 44.26% ਸ਼ੇਅਰ ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ ਹਨ। 37.35% ਸ਼ੇਅਰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਹਨ ਅਤੇ ਬਕਾਇਆ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਦਾ ਗਠਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਬਲਿਕ ਲਿਮਿਟਡ ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ, ਨੌਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਤਿੰਨ ਨੂੰ ਪੀਐਸਆਈਡੀਸੀ ਦੁਆਰਾ, ਦੋ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਚਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ੇਅਰ ਧਾਰਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕੁਝ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰ ਹਨ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਣਗੇ ਕਿ ਕੰਪਨੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਰਾਜ ਜਾਂ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਲਈ ਯੋਗ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ PSIDC ਦਾ ਕੋਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਇਸਦੇ ਆਪਣੇ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦਲੀਲਾਂ-

(6) ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਵਿਵੇਕ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ PACL ਰਮੰਨਾ ਦਇਆ ਰਾਮ ਸ਼ੈਟੀ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਾਰੇ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ PACL ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ PSIDC, ਪੰਜਾਬ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਉਸਦਾ ਯਤਨ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਵਿੱਚ 9 ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 7 ਸਰਕਾਰੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੀ.ਏ.ਸੀ.ਐਲ. ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਸੀ। ਉਸਨੇ PACL ਦੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲਜ਼ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 159(1) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ PSIDC ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਚੇਨ-ਨਾਨ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ PSIDC, ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀਸ਼ੁਦਾ ਇਕੁਇਟੀ ਸ਼ੇਅਰ ਪੂੰਜੀ ਦੇ 25% ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਆਰਟੀਕਲ ਆਫ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 159(2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(7) ਸ੍ਰੀ. ਵਿਵੇਕ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੀਐਸਆਈਡੀਸੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਐਲਏਐਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀ.ਐਸ.ਆਈ.ਡੀ.ਸੀ. ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੁਬਾਰਾ ਇੱਕ ਐਲਏਐਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਸਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ PSIDC ਰਾਹੀਂ PACL 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਮਿਤੀ 20.07.2012 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਈਏਐਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ PACL ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

"ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ
ਪ੍ਰਸੋਨਲ ਵਿਭਾਗ
(ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਸ਼ਾਖਾ)

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਦਾ ਹੁਕਮ

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤੈਨਾਤੀਆਂ/ਤਬਾਦਲਿਆਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:-

ਸ੍ਰ. ਨੰ.	ਨਾਮ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪੋਸਟਿੰਗ	ਟਰਾਂਸਫਰਡ/ਪੀ ਓਸ ਟੇਡ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ
1 ਤੋਂ 20	ਐਕਸ . ਐਕਸ	ਐਕਸ . ਐਕਸ
21	ਸ਼. ਜੀਵਨ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਆਈ.ਆਰ.ਐਸ., ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ, ਵੈਟ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ, ਪੰਜਾਬ।	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਵੈਟ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਪੰਜਾਬ ਐਲਕਲਿਕਸ ਐਂਡ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਧੂ ਚਾਰਜ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।
22 ਅਤੇ 23.	ਐਕਸ . ਐਕਸ	ਐਕਸ . ਐਕਸ

ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 23.07.2012 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ PSIDC ਦੁਆਰਾ PACL ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ PACL ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ ਆਫ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 129(a) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, PSIDC ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਇਹ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਾਮਜ਼ਦ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਵਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਆਈ.ਆਰ.ਐਸ. ਪੀ.ਏ.ਸੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਵੇਕ ਨੇ 01.11.1995 ਤੱਕ ਸੋਧੀ ਗਈ ਗ੍ਰੇਡੇਸ਼ਨ ਸੂਚੀ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ PACL ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਇੱਕ IAS ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

(8) ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਪੀ.ਏ.ਸੀ.ਐਲ. ਵਿੱਚ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਅੱਗੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਵੇਕ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ:-

(a) ਜਦੋਂ ਜੁਲਾਈ, 2010 ਵਿੱਚ PACL ਵਿੱਚ PSIDC ਦੀ 44.26% ਇਕੁਇਟੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਦੇ ਵਿਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ 'ਯੋਗਤਾ ਲਈ ਬੇਨਤੀ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ।

ਵਿਨਿਵੇਸ਼, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ PACL PSIDC ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮੋਟ ਕੀਤੀ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ PSIDC ਦਾ ਇਰਾਦਾ PACL ਵਿੱਚ 44.26% ਦੀ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਨੂੰ 'ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨਿਯੰਤਰਣ' ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ PACL ਵਿੱਚ PSIDC ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨਿਯੰਤਰਣ ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(b) PACL ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਦਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਰਿਆਇਤੀ ਦਰਾਂ 'ਤੇ

ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ PACL ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਿਜਲੀ/ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ; 08.10.2009 ਤੋਂ 31.05.2010 ਤੱਕ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਪੀਕ ਲੋਡ ਪਾਬੰਦੀ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਟਰਾਂਸਮਿਸ਼ਨ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟਡ ਤੋਂ ਬਿਜਲੀ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਲਈ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਛੋਟ ਅਤੇ 100% ਪੀਕ ਲੋਡ।

(c) ਸ੍ਰੀ ਵਿਵੇਕ ਨੇ ਮਿਤੀ 08.06.2011 ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਮਿੰਟਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ PACL ਦੇ ਟਿਕਾਉ ਕਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਉਪਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ PSIDC ਅਤੇ PACL ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾ(ਸੰਸਥਾਨਾਂ)/ਬੈਂਕਾਂ (ਬੈਂਕਾਂ) ਤੋਂ 80 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ। ਰਿਣਦਾਤਾ ਤਾਂ ਕਿ PACL CDR ਪੈਕੇਜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਸਕੇ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ, ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਨਵੇਂ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਕਤ ਨਵੇਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮੁੜ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 80 ਕਰੋੜ। ਬੇਨਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ।

(d) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ PACL ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਹੈ।

(e) ਸ੍ਰੀ ਵਿਵੇਕ ਨੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਮਿਤੀ 13.01.2010 ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ. ਸੈੱਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਪੈਕੇਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ PACL ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਅਤੇ ਰਿਆਇਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਨ। 13.01.2010 ਨੂੰ.

(f) ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ PACL ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਛੋਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ PACL ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲਜ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਅਥਾਰਟੀ' ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(9) ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲ, ਪੀਸੀਆਰ-ਕੰਟਰਾ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਬਿਸਵਾਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵਿੱਤੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਸੀਵਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 12 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ। ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੀ ਕਿ PACL ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਸੀਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਆਰਟੀਕਲ ਆਫ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 129(a), 159 ਅਤੇ 172 ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 129(ਏ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੀਐਸਐਲਡੀਸੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ 26% ਤੋਂ

ਘੱਟ ਸ਼ੇਅਰ ਨਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 159 ਪੀਐਸਆਈਡੀਸੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ. ਅੱਗੇ ਅਨੁਛੇਦ 172 ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਸ) ਜਾਂ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ) ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 269, 316 ਅਤੇ 317 ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਗੂ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੰਪਨੀ ਐਕਟ ਦੇ. ਉਸਨੇ ਪੀ.ਏ.ਸੀ.ਐਲ. ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ 1975 ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਏ.ਸੀ.ਐਲ. ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਪੀ.ਐਸ.ਆਈ.ਡੀ.ਸੀ. ਦੀ 100% ਸਹਾਇਕ ਕੰਪਨੀ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਲ 1983 ਵਿੱਚ, ਪੀਐਸਆਈਡੀਸੀ ਦੁਆਰਾ 40.18 ਲੱਖ ਸ਼ੇਅਰ ਵੇਚੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ 1994 ਵਿੱਚ ਪੀਐਸਆਈਡੀਸੀ ਦੁਆਰਾ ਪੀਏਸੀਐਲ ਵਿੱਚ 5 ਲੱਖ ਹੋਰ ਸ਼ੇਅਰ ਆਫ-ਲੋਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਅਰ ਹੋਲਡਿੰਗ 50% ਤੋਂ ਘੱਟ ਭਾਵ 44.26% ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੈਨਨ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀ.ਐਸ.ਆਈ.ਡੀ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਪੀ.ਏ.ਸੀ.ਐਲ. ਦੇ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਪੀ.ਐਸ.ਆਈ.ਡੀ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਪੀ.ਏ.ਸੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਨ ਜੋ ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ ਸੀ।

(10) ਉਪਰੋਕਤ ਬੇਨਤੀਆਂ 'ਤੇ ਜੋ ਦੋਵਾਂ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ PSIDC ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦੀ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਇਹ ਕਵਾਇਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਕਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

ਸੀਵਿਯਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 12 ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਧਾਂਤ:-

(11) ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਟੈਸਟ ਹੁਣ ਸਿਖਰਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਕੈਟੇਨਾ ਦੁਆਰਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀਵਿਯਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 12 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਸੋਸਾਇਟੀਜ਼ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਟਰੱਸਟ ਆਦਿ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੀਵਿਯਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 12 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਾਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੰਪਨੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 'ਡੂੰਘੇ' ਅਤੇ 'ਵਿਆਪਕ' ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(12) **ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਬਿਸਵਾਸ** ਬਨਾਮ **ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਕੈਮੀਕਲ ਬਾਇਓਲੋਜੀ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ** ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਚਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਤੀ, ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਬਦਬਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਲਈ ਖਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਸਥਾ ਸੀਵਿਯਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 12 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਦੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਨਿਯੰਤਰਣ ਮਹਿਜ਼ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇਣ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(13) **ਬਾਲਮੋਰ ਲਾਰੀ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਓਆਰਐਸ ਨਾਮ** ਦੇ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਨਿਚੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। **ਬਨਾਮ. ਪਾਰਥਾ ਸਾ ਰਾਤ ਹੀ ਸੇਨ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ.** 2004 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 419-426 ਅਤੇ 2013 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 926 ਦਾ ਫੈਸਲਾ: 20.02.2013 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਬਿਸਵਾਸ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਨੇ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

3^{ਉਹ} ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਕਤ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ **ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਜੈਪੁਰ ਬਨਾਮ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (3)**, ਅਤੇ **ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਗਤਰਾਮ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਰਘੂਵੰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਐਨ (4) ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜਨਤਕ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ

ਇਹ ਫਰਜ਼ ਜਨਤਕ ਲਾਭ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ ਲਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਲਾਭ ਲਈ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ, ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਯੂਨੀਅਨ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਨੌਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋ

---

(3) AIR 1967 SC 1857
(4) AIR 1975 SC 1331

ਸਕਦੇ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਅਜਿਹੀ ਕੰਪਨੀ/ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ "ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਹੱਥ" ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਬਿਸਵਾਸ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ, ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਅਸਾਧਾਰਨ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਇੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਰਾਜ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਕੀ ਕੰਪਨੀ/ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਨਤਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਜਨਤਕ ਫੰਕਸ਼ਨ (ਸ) ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਅਤੇ ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਫੰਕਸ਼ਨ (ਆ) ਜਨਤਾ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਆਦਿ ਹਨ। ਵੀ ਮੰਨਿਆ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ **ਰਮਨਾ ਦਯਾਰਾਮ ਸ਼ੈੱਟੀ** ਬਨਾਮ **ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (5) ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ**, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹੀ ਹੇਠਾਂ ਸਬੰਧ ਹਨ:

(14) ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ੇਅਰ ਪੂੰਜੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀ ਹੈ।

(2) ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਇਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਚਰਿੱਤਰ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਣ ਦੇ ਕੁਝ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(3) ਇਹ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਕਾਰਕ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ... ਕੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੀ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਸੰਯੁਕਤ ਜਾਂ ਰਾਜ-ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।

(4) ਡੂੰਘੇ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਰਾਜ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਰਾਜ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਸਾਧਨ ਹੈ।

(5) ਜੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਜਨਤਕ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗਾ।

(6) 'ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਹੋਣ ਦੇ ਇਸ ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗਾ।'

(14) ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ:-

(i) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਤੀ, ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਹੈ, 'ਸੰਚਤ ਪ੍ਰਭਾਵ' ਨੂੰ

ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।

(ii) ਦੂਜਾ, ਨਿਯੰਤਰਣ 'ਵਿਆਪਕ' ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(15) 'ਬਲੈਕ'ਜ਼ ਲਾਅ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ (9 ਵਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨ)-2009 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਪ੍ਰੋਵਿਸਿਵ* ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਅਰਥ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

“ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਲਦਾ/ਵਧਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਵੇ।

ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਂ ਦੂਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ, ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਹਰ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਫੈਲਣਾ. ” (16) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਗਮ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ, ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਤਮਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਿਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਦਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਡੂੰਘਾ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੈ; ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਕੰਪਨੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ; ਕੀ ਇਸ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗੀ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਗਰਾਨੀ, ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ **ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ** ਬਨਾਮ **ਯੂਪੀ ਰਾਜ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕਲਿਆਣ ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਏ. (6)**)।

(17) ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਬਣਤਰ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾੜੇ ਸ਼ੋਧ

(18) ਆਉਟ ਸੈੱਟ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਟੈਸਟ ਨੰਬਰ (1) (2) (3) (5) ਅਤੇ (6) ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਛੇ ਟੈਸਟਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਮੰਨਾ ਦਯਾਰਾਮ ਸ਼ੈਟੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ

(ਸੁਪਰ)। PACL ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ੇਅਰ ਪੂੰਜੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ PSIDC ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਕੁਝ ਸ਼ੇਅਰ ਹੋਲਡਿੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ 50% ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਕੋਈ ਬਾਡੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ PACL ਰਾਜ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤੇ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਦਰਜੇ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, PACL ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਪਾਰਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਸੇਵਾਵਾਂ PACL ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਟੈਸਟ ਨੰਬਰ (4) ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ PACL ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

(19) ਵਿਆਪਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਪੀ.ਏ.ਸੀ.ਐਲ. ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੇ ਹਰ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਫੈਲਣਾ, ਇੰਨਾ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਨਿਯੰਤਰਣ ਸਾਰੇ ਕੰਮਕਾਜ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। PACL ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ਾਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ।

(20) ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਚਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ PACL ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਹੈ।

(21) ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, PACL ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ ਆਫ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 129(a) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, PSIDC PACL ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡ 'ਤੇ 9 ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਕੋਲ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਣ। 26% ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 159 PSIDC ਨੂੰ PACL ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸ਼ੇਅਰ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਰਕੇ PSIDC ਦਾ PSIDC ਦੁਆਰਾ PACL ਲੈਂਡ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੈ। ਪੀ.ਐਸ.ਆਈ.ਡੀ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਜੇ ਵੀ PACL ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ PSIDC ਦੁਆਰਾ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਇੱਕ IAS ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ PACL ਦਾ ਫੁੱਲ ਟਾਈਮ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੀ ਹਾਂ। ਪਰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਜ ਦਾ ਵਿਧਾਨਕ ਚਰਿੱਤਰ ਹੈ।

ਸੀਵੇਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 12 ਦਾ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਬਿਸਵਾਸ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ ਨੰ: 39 ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ:-

"39. ਤਸਵੀਰ ਜੋ ਆਖਰਕਾਰ ਉਭਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜੈ ਹਸੀਆ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਸਟ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਕਠੋਰ ਸਮੂਹ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਛੇਦ 12 ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਰਾਜ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ - ਭਾਵੇਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਚਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਰੱਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਤੀ, ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਰਟੀਕਲ 12 ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਰੀਰ ਇੱਕ ਰਾਜ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਦੋਂ ਨਿਯੰਤਰਣ ਮਹਿਜ਼ ਨਿਯਮਤ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

(22) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੁਆਰਾ, ਕੁਝ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਪੀਐਸਆਈ ਡੀਸੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜੋ ਕੁਝ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਫੋਕਲ ਪੁਆਇੰਟ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਚਤ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰੱਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਤੀ, ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ/ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਜਾਂ ਕਾਰਜਾਤਮਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(23) ਸਥਿਤੀ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਇਹ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇੱਥੇ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 12 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਾਂਗ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਕੰਪਨੀਜ਼ ਐਕਟ, 1956 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 15 ਅਤੇ 17 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਟੈਸਟ 'ਤੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ। PACL ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਫੈਸਲੇ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(24) ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੀ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੰਪਨੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਿਖਰ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲੇ ਇਸ ਸਿਖਰ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਇੱਕ ਆਈਏਐਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰ ਵਿਵੇਕ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੁਆਰਾ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਡੂੰਘੇ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ PACL ਵਿੱਚ PSIDC ਦੀ

44.26% ਇਕੁਇਟੀ ਸ਼ੇਅਰ ਹੋਲਡਿੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਕਦਮ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਦਮ PACL ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ PSIDC ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਕੁਇਟੀ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦਾ ਵਿਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ।

(25) ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਿਰਣਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਗੇ ਕਿ ਕੀ PACL ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। **ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਕਿਸਾਨ ਸਹਿਕਾਰੀ ਚੀਨੀ ਮਿੱਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ, ਯੂਪੀ** ਬਨਾਮ ਸਤਰੁਘਨ ਨਿਸ਼ਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ (7) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸਾਨ ਸਹਿਕਾਰੀ ਚੀਨੀ ਮਿੱਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ, ਜੋ ਕਿ ਯੂ.ਪੀ. ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਐਕਟ, 1965 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਇੱਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 12 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ: -

(26) ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਫੰਨ ਵਿੱਚ ਬਾਡੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਹ ਇੱਕ ਸੋਸਾਇਟੀ ਜਾਂ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਹੈ, ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਸਥਿਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੈਸਟਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਚਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਖਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤੱਥਾਂ/ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਫਿਟਕ੍ਰੈਟ ਕਾਰਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰੀਰ ਆਰਟੀਕਲ 12 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮਿੱਲ ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਿੱਲ ਵਿੱਚ 50% ਸ਼ੇਅਰ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਾਇਰ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸ਼ੇਅਰ ਗੰਨਾ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਕੋਲ ਸਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ (7) (2003) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 369

ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਰੱਖੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਵਿਰੋਧੀ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਿੱਲ ਵਿੱਚ 50% ਸ਼ੇਅਰ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਿੱਲ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਟਰੈਵਰ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਿਰਫ 50% ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਿੱਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਿੱਲ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਮਿੱਲ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਿੱਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਜ਼ਾ ਐਡਵਾਂਸ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਮਿੱਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਪੂਰੇ ਖਰਚੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਵੈ-ਉਤਪਾਦਿਤ ਵਿੱਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮਿੱਲ ਖੰਡ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਿੱਲ ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਗੰਨਾ ਉਤਪਾਦਕਾਂ, ਹੋਰ ਸਭਾਵਾਂ, ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਆਦਿ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ 52 ਦੇ ਤਹਿਤ, 15 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 5 ਮੈਂਬਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ, 3 ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਅਤੇ 2 ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 5 ਮੈਂਬਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਸਿਰਫ 1/3 ਹੈ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ 2/3 ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਹੈ। ਉਪ-ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨਾ ਤਾਂ ਮਿੱਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸਦੀ ਨੀਤੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਡੂੰਘੀ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਮਿੱਲ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਜੋ ਕਿ ਸਿਖਰ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਦਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ-ਕਮ-ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਕੱਤਰ, ਖੰਡ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਗੰਨਾ ਵਿਭਾਗ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਿਰਫ ਸਲਾਹਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। 22 ਨਵੰਬਰ, 1999 ਨੂੰ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਪੱਤਰ ਮਹਿਜ਼ ਇੱਕ ਸਲਾਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਮਿੱਲ ਦੀ ਵਿਗੜਦੀ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇੱਕ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਕਤ ਪੱਤਰ ਤੋਂ, ਜੋ ਕਿ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿੱਲ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਡੂੰਘਾ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਕੋਤ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ ਏਜੰਸੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੀਵਿਯਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 12 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(26) ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, **ਗੈਬਾਸੀ ਰੈਡੀ** ਬਨਾਮ **ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕਰੌਪਸ ਰਿਸਰਚ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ**
(8) ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫਸਲ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੀਵਿਯਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਕਤ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਤੀ ਖੋਜ 'ਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸਮੂਹ (ਸੀਜੀਆਈਏਆਰ) ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਖੋਜ ਅਤੇ

ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ CGIAR ਲਗਭਗ 50 ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਇਨਫੋਨਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿੰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿ-ਪ੍ਰਯੋਜਿਤ ਹੈ। ਫਸਲੀ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਰਧ-ਸੁੱਕੇ ਖੰਡੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੇਂਡੂ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਭੁੱਖਮਰੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਣ ਲਈ ਟਿਕਾਊ ਹਨ। CGIAR ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਫੰਡ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਬਿਸਵਾਸ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਪਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 12 ਦੇ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

(27) ਮਹੱਤਵ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਜਿਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਹੈ **ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਕੇ.ਸੋਢੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (9)**। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 12 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਇੱਕ 'ਰਾਜ' ਜਾਂ 'ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ' ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਧਾਰਨ ਲਿਟਮਸ ਟੈਸਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂ ਅਤੇ ਇਕਾਈ ਦਾ ਕੰਮਕਾਜ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਵਾਲ SCERT ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ; ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਮਾਣੀ ਗਈ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ।

ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਮਬਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਅਤੇ ਐਸਸੀਈਆਰਟੀ ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮਾਂ ਘੱਟ ਜਾਂ ਘੱਟ NCERT ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ। **ਚੰਦਰ ਮੋਹਨ ਖੰਨਾ ਬਨਾਮ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਰਿਸਰਚ ਐਂਡ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ (10)** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਨ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ.

- (8) 2003(4) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕੇਸ 225
- (9) 2007 (15) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕੇਸ 136
- (10) 1991(4) SCC 578

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਰਾਜ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ NCERT ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਤਾਲਮੇਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ SCERT ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਸਸੀਈਆਰਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸੰਚਾਲਨ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਦਿੱਲੀ (sic) ਸੋਸਾਇਟੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਉਪ-ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੋਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ। ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਕੌਂਸਲ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸੋਸਾਇਟੀਜ਼ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਲਈ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ। SCERT ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ, ਐਕਟ, 1860 'ਤੇ ਸੋਸਾਇਟੀਜ਼ ਆਰਜੀਜੀਸਟ੍ਰਾਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਰਾਦਾ SCERT ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਰੱਖਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜ

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੋਜ ਦੀ ਕੋਸ਼ਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ।

ਇਲੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਬਿਸਵਾਸ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ, ਇਹ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਚਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, SCERT ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 12 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ 'ਰਾਜ' ਜਾਂ 'ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ' ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਬਿਸਵਾਸ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਸੰਸਥਾ ਰਾਜ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਐਸਸੀਈਆਰਟੀ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਉੱਤੇ ਡੂੰਘਾ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਵਿੱਤੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿੱਤ ਉਪਲਬਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਟਲੀਓਜ਼ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। SCERT ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ SCERT ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 12 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਜ ਜਾਂ 'ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ' ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਸਾਇਟੀਜ਼ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਗਠਨ ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਾਜ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਜੋੜ।

(28) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ PACE ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 12 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਐਮ, ਜੈਨ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ